

2) Уміння отримувати уроки. Краще мати три успіхи і три провали, чим один успіх і жодної невдачі. Якщо у вас немає невдач, то ви нічому не вчитеся;

3) Мужність зупиняти проекти і вміння вчасно "вистикнути штепсель з розетки";

4) Здатність формувати проектні команди, націлені на успіх;

5) Відвертість до зовнішніх ідей і технологічних рішень поєднану з бажанням експериментувати з ними;

6) Одержимість інноваціями, бажання ними займатися і розділяти свій ентузіазм з персоналом і проектними командами.

Для вітчизняної перестрахової практики роль менеджера по інноваціях може грати маркетолог, лише в страховика, що займається експортом перестрахових послуг на непропорційній основі.

Висновки. Узагальнюючи вищенаведене, слід відзначити, що серед чинників що впливають на ефективність управління інноваціями в непропорційному перестрахованні можна виокремити наступні:

1. Вітчизняні страховики імпортери чи експортери послуг непропорційного покриття більш схильні до інновацій ніж страховики, що проводять перестрахові операції тільки на внутрішньому перестраховому ринку.

2. Спонукає та оцінювати інновації у непропорційному перестрахованні може власник, топ-менеджер перестраховика, цедента через певним чином налаштовану систему самодіагностики індивідуальних особливостей компанії, що обумовлюють доцільність, своєчасність та прийнятність за рівнем ризику застосування інновації.

3. Застосування якісної системи ризик-менеджменту, як за внутрішнім бажанням менеджменту страховика, так і за рекомендаціями державного регулятора сприятиме ефективному управлінню інноваційними процесами перестраховання та запобіганню можливих негативних наслідків.

1. Шумпетер Й. Теорія розвитку економіки. Знання. – К. – 2005 – 183 с. 2. Шевченко В. Фінансові інновації та сучасні інструменти міжнародних фінансових ринків. – Вісник КНУ ім. Т.Шевченка – Економіка-№133. – 2012. – с. 30-33. 3. Базилевич В.Д. Страхування: підручник. – Знання. – К., 2008. – 997 с. 4. Рязанцева М.В. Стратегический и инновационный менеджмент учебник. – Знание. – М., 2008 – 423 с. 5. Researchofcurrenttrends and possibilities of reinsurance markets. Electronic resource – www.globalreinsurance.com 6. Annualworldreinsuranceawards 2012. – <http://reinsuranceawards.com> 7. Перестраховочная компания Лидер-Ре внедряет инновационные технологии в перестраховании. – Электронный ресурс. Права доступа – <http://leader-re.ru> 8. Клейтан К. Дилемма инноватора. Как из-за новых технологий погибают сильные компании. – Клейтон Кристенсен М.: "Альпина Паблишер", – 2012. – 341 с. 9. Платонова Э.Л. Перестрахование требует инноваций. – [электронный ресурс] – режим доступа. – <http://www.insur-info.ru/comments/519/>

Надійшла до редколегії 16.11.12

УДК 368.03:658.14-047.44

О. Плахтій ("Інституту аналізу ризиків")

ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ РЕЙТИНГОВОГО ДІАПАЗОНУ ЯК ОЦІНКИ МІНІМАЛЬНОГО ТА МАКСИМАЛЬНОГО ЗНАЧЕНЬ РЕЙТИНГУ ПРИ ПУБЛІЧНОМУ РЕЙТИНГУВАННІ СТРАХОВИКІВ

У статті розглянуто переваги та недоліки індивідуальних і публічних рейтингів, досліджено ефективність ідей щодо рейтингового діапазону у якості публічної рейтингової оцінки.

Ключові слова: індивідуальний рейтинг, публічний рейтинг, достатність капіталу, рейтинговий діапазон у якості публічної рейтингової оцінки.

В статті рассмотрены преимущества и недостатки индивидуальных и публичных рейтингов, исследована эффективность идеи относительно рейтингового диапазона в качестве публичной рейтинговой оценки.

Ключевые слова: индивидуальный рейтинг, публичный рейтинг, достаточность капитала, рейтинговый диапазон в качестве публичной рейтинговой оценки.

The article we consider the advantages and disadvantages of individual and public ratings, studied ideas for efficiency rating band as a public rating.

Keywords: individual rating, public rating, capital adequacy, the rating range as a public rating.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Останніми роками роль страхування в суспільстві значно зросла. На жаль – не за рахунок зростання попиту на страхування, а за рахунок зростання його обов'язковості. В першу чергу це стосується обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів та обов'язкового страхування заставного майна. Так, за даними Нацфінпослуг, за 2011 рік з фізичними особами було укладено 7 355 435 договорів "автоцивілки". Як би там не було, але наразі у мільйонів людей є необхідність укладання договору страхування і як наслідок – необхідність вибору страхової компанії.

Але аналіз стану страховика є доволі складною справою, що потребує професійних знань, а тому неможливий для пересічного страхувальника. Основна проблема полягає в тому, що між укладенням договору страхування і отриманням страхової виплати у разі настання страхового випадку проходить певний час, за який фінансовий стан страхової компанії може значно погіршитися, що призведе до проблем з отриманням страхової виплати.

Вирішенням проблеми оцінки стану страхових компаній, передусім ймовірності виконання ними своїх зобов'язань в майбутньому, може стати їх рейтингування.

Слід зазначити, що рейтинги поділяються на індивідуальні та публічні.

Індивідуальний рейтинг – це рейтинг, що присвоєний на замовлення рейтингового на підставі наданої ним інформації, в тому числі конфіденційної. Зазвичай за присвоєння індивідуального рейтингу рейтингове агентство отримує винагороду.

Публічний рейтинг – це рейтинг, присвоєний на підставі публічної інформації (ЗМІ, інтернет тощо). Зазвичай публічний рейтинг присвоюється безкоштовно.

Можливо, більшість страховиків ще не готові до розкриття повної інформації про себе, можливо, вони не готові платити за рейтингування, але як нам відомо, станом на грудень 2012 року не більше 20 страхових компаній із приблизно 450 мають індивідуальні кредитні рейтинги від рейтингових агентств.

Отже постає питання: "На скільки об'єктивними можуть бути публічні рейтинги?"

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам встановлення рейтингової оцінки страхової компанії присвячені наукові праці таких дослідників як М.М. Александрова, Л.В. Шіріян, Л.О. Юрченко та ін.

Науковому вирішенню проблем визначення саме публічного кредитного рейтингу приділяється мало уваги.

Метою статті є аналіз практики застосування рейтингового діапазону як оцінки мінімального та максимального значень рейтингу при публічному рейтингуванні страховиків.

Основний матеріал дослідження. Основна критика публічних рейтингів полягає в низькій якості первісної інформації, на підставі якої вони присвоюються. Адже до публічної інформації зазвичай відноситься тільки та, що є обов'язковою до публікації згідно законодавства. А згідно українського законодавства фінансові заклади зобов'язані публікувати тільки річну фінансову звітність, але в цьому переліку немає ні однієї форми, що містить інформацію про страхові платежі, виплати тощо.

Тут виникає перша проблема: рейтинг повинен враховувати збитковість страхових операцій, надійність перестраховання та інші страхові показники. Це дійсно так. Однак, все-таки базою оцінки надійності фінансової установи є достатність наявного у неї капіталу. А от аналіз страхових операцій дозволяє оцінити – чи збережеться цей капітал і в майбутньому. Так от для оцінки достатності капіталу фінансової інформації достатньо.

Якщо ви погоджуєтесь з пріоритетом достатності капіталу, то виникає друга проблема: вітчизняна фінансова звітність мало інформативна. І на жаль, це так. Дійсно, у строчці балансу "грошові кошти" не зазначено, в якій банківській установі розміщені гроші – банкруті чи надійній, в строчці "фінансові інвестиції" не зазначено – це "блакитні фішки" чи "сміттєві" акції. І саме цей недолік публічної інформації, як здається, вдалося подолати в авторській методиці присвоєння страховим компаніям публічного кредитного рейтингу [1, с. 252-265], [2, с. 198-212].

В зазначеній методиці у якості публічного рейтингу пропонується розглядати не єдину і конкретну величину, а рейтинговий діапазон як оцінку мінімального і максимального значень рейтингу. При цьому передбачається, що реальне значення рейтингу повинно знаходитися в межах такого діапазону, і воно повинно визначатися в процесі присвоєння індивідуального рейтингу.

При встановленні мінімальної рейтингової оцінки (мінімального рейтингу) застосовуються жорсткі обмеження і значення параметрів і коефіцієнтів. Конкретно щодо авторської методики, зокрема:

- до заліку приймаються не всі грошові кошти, а тільки 75%;
- цінні папери приймаються до заліку не в повному обсязі, а тільки 40% для "ризикових" страховиків і 60% для страховиків із страхування життя.

Мета – припустити, що активи та операційна діяльність компанії є неякісними і встановити значення рейтингу за такого припущення.

При встановленні максимальної рейтингової оцінки (максимального рейтингу) знижувальні коефіцієнти та обмежуючі умови не застосовуються, а при моделюванні впливу несприятливих факторів застосовуються в мінімальному обсязі.

В таблиці 1 наведено розгорнуті результати застосування авторської методики рейтингування щодо 318 страхових компаній (272 "ризикових" та 46 компаній із страхування життя) за підсумками їх фінансової звітності за 2009-2011 роки. В таблиці 2 ці ж результати наведено узагальнено по мінімальним та максимальним оцінкам.

Таблиця 1. Зведені результати публічного рейтингування страховиків за підсумками їх фінансової звітності за 2009-2011 роки (розгорнуто)

рейтинговий діапазон		СК "ризик"		СК "життя"	
		к-ть	%	к-ть	%
(pi)uaAAA			0,0%		0,0%
(pi)uaAA			0,0%		0,0%
(pi)uaA			0,0%		0,0%
(pi)uaBBB			0,0%		0,0%
(pi)uaBB	(pi)uaA	6	2,2%	1	2,2%
(pi)uaBB	(pi)uaBBB	6	2,2%	1	2,2%
(pi)uaBB	(pi)uaBB		0,0%		0,0%
(pi)uaB	(pi)uaA	1	0,4%		0,0%
(pi)uaB	(pi)uaBBB	13	4,8%		0,0%
(pi)uaB	(pi)uaBB	3	1,1%		0,0%
(pi)uaB	(pi)uaB	1	0,4%		0,0%
(pi)uaCCC	(pi)uaA		0,0%	1	2,2%
(pi)uaCCC	(pi)uaBBB	11	4,0%	1	2,2%
(pi)uaCCC	(pi)uaBB	13	4,8%		0,0%
(pi)uaCCC	(pi)uaB	5	1,8%		0,0%
(pi)uaCCC	(pi)uaCCC		0,0%		0,0%
(pi)uaCC	(pi)uaA	1	0,4%		0,0%
(pi)uaCC	(pi)uaBBB	10	3,7%	3	6,5%
(pi)uaCC	(pi)uaBB	12	4,4%	1	2,2%
(pi)uaCC	(pi)uaB	14	5,1%	1	2,2%
(pi)uaCC	(pi)uaCCC	3	1,1%	1	2,2%
(pi)uaCC	(pi)uaCC	2	0,7%		0,0%
(pi)uaC	(pi)uaA		0,0%	2	4,3%
(pi)uaC	(pi)uaBBB	3	1,1%	2	4,3%
(pi)uaC	(pi)uaBB	12	4,4%	7	15,2%
(pi)uaC	(pi)uaB	24	8,8%	2	4,3%
(pi)uaC	(pi)uaCCC	41	15,1%	3	6,5%
(pi)uaC	(pi)uaCC	27	9,9%	6	13,0%
(pi)uaC	(pi)uaC	32	11,8%	5	10,9%
(pi)uaD	(pi)uaCCC		0,0%	1	2,2%
(pi)uaD	(pi)uaCC	1	0,4%		0,0%
(pi)uaD	(pi)uaC	10	3,7%	1	2,2%
(pi)uaD	(pi)uaD	21	7,7%	7	15,2%
всього		272	100,0%	46	100,0%

Джерело: за даними "Сборника рейтингів 2011. Страхування України" [2]

Таблиця 2. Зведені результати публічного рейтингування страховиків за підсумками їх фінансової звітності за 2009-2011 роки (узагальнено по мінімальним та максимальним оцінкам)

рівень рейтингу	рейтинг	"ризикове" страхування				страхування життя			
		min		max		min		max	
		к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
інвестиційний	(ri)uaAAA		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%
	(ri)uaAA		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%
	(ri)uaA		0,0%	8	2,9%		0,0%	4	8,7%
	(ri)uaBBB		0,0%	43	15,8%		0,0%	7	15,2%
спекулятивний	(ri)uaBB	12	4,4%	40	14,7%	2	4,3%	8	17,4%
	(ri)uaB	18	6,6%	44	16,2%		0,0%	3	6,5%
	(ri)uaCCC	29	10,7%	44	16,2%	2	4,3%	5	10,9%
	(ri)uaCC	42	15,4%	30	11,0%	6	13,0%	6	13,0%
	(ri)uaC	139	51,1%	42	15,4%	27	58,7%	6	13,0%
	(ri)uaD	32	11,8%	21	7,7%	9	19,6%	7	15,2%
всього		272	100,0%	272	100,0%	46	100,0%	46	100,0%

Джерело: за даними "Сборника рейтингов 2011. Страхование Украины" [2]

Слід відзначити, що як і передбачалося при розробці ідеї рейтингового діапазону, в деяких випадках він може бути дуже широким. Зокрема, для трьох "ризикових" і двох страховиків із страхування життя він знаходиться в межах (ri)uaC-(ri)uaBBB, а ще для двох компаній із страхування життя – в межах (ri)uaC-(ri)uaA. Тобто, вирішивши проблему малої інформативності публічної звітності, ми натрапляємо на проблему інтерпретації результатів оцінки за допомогою діапазону. Але це не можна вважати вадю, яка унеможливило практичне застосування рейтингового діапазону. Оскільки можна застосувати принципи інвестиційного аналізу – коли при порівнянні двох аналогічних проектів більш надійним вважається той, у якого менший діапазон коливань показника.

Другим важливим критерієм надійності страховика, з точки зору консервативного інвестування, є значення

мінімальної рейтингової оцінки – чим вищим є мінімальний рейтинг діапазону, тим вищою слід вважати надійність. Останню тезу можна розглянути на прикладі страхових компаній "Вексель" та "Страхові гарантії", якщо до їх публічної фінансової звітності застосувати авторську методику рейтингування.

Так, якщо за підсумками 2005-2007 років публічний рейтинг компанії "Вексель" відповідав рівню (ri)uaBB-(ri)uaA (табл. 3), то за підсумками 2006-2008 років він знизився до рівня (ri)uaCCC-(ri)uaBB (табл. 4). Це відбулося внаслідок значного погіршення коефіцієнту платоспроможності (зокрема, грошові кошти скоротилися майже у чотири рази), при цьому погіршення коефіцієнту платоспроможності відбувалося починаючи з 2006 року. Нагадаємо, у 2010 році всі ліцензії компанії було анульовано, а у 2011 році її було виключено з держреєстру фінустанов.

Таблиця 3. Визначення публічного рейтингу АСК "Вексель" за підсумками 2005-2007 років на базі авторської методики рейтингування

діапазон публічного рейтингу: (ri)uaBB' – (ri)uaA						
BBB	A	BBB	A	BB	A	проміжний рейтинг код доступу до капіталу код забезпеченості ресурсами код рентабельності код платоспроможності
с	с	с	с	с	с	
a/a	a	a/a	a	a/a	a	
a/a	a/a	a/a	a/a	a/a	a/a	
b/a	a/a	c/a	a/a	d/a	a/a	
min 2005 max		min 2006 max		min 2007 max		до моделювання: коефіцієнт платоспроможності ОДК III, % МВУ / капітал III
1,964	2,809	1,673	2,451	1,322	1,864	
29,6	20,0	46,8	31,4	22,0	15,5	
0,069	0,047	0,088	0,059	0,095	0,067	

Джерело: розрахунок автора

Таблиця 4. Визначення публічного рейтингу АСК "Вексель" за підсумками 2006-2008 років на базі авторської методики рейтингування

діапазон публічного рейтингу: (ri)uaCCC' – (ri)uaBB						
BBB	A	BB	A	CCC	BB	проміжний рейтинг код доступу до капіталу код забезпеченості ресурсами код рентабельності код платоспроможності
с	с	с	с	с	с	
a/a	a	a/a	a	a/a	a	
a/a	a/a	a/a	a/a	a/a	a/a	
c/a	a/a	d/a	a/a	d/d	d/c	
min 2006 max		min 2007 max		min 2008 max		до моделювання: коефіцієнт платоспроможності ОДК III, % МВУ / капітал III
1,673	2,451	1,322	1,850	0,494	0,884	
46,8	31,4	22,0	15,5	74,1	39,9	
0,088	0,059	0,095	0,067	0,266	0,143	

Джерело: розрахунок автора

Публічний рейтинг компанії "Страхові традиції" за підсумками 2005-2007 років відповідав рівню (ri)uaC-(ri)uaBB (табл. 5), а за підсумками 2006-2008 років покращився до рівня (ri)uaCC-(ri)uaBBB (табл. 6). Це відбулося внаслідок зростання забезпеченості компанії ресурсами (персоналом та основними фондами) – згідно авторської методики рейтингування вага цього пока-

зника при визначенні рейтингу становить 20%. Але необхідно відзначити, що мінімальна оцінка публічного рейтингу знаходилася в низині спекулятивних рівнів. Нагадаємо, що у 2009 році всі ліцензії компанії було анульовано, а у 2010 році компанію було виключено із держреєстру фінустанов.

Таблиця 5. Визначення публічного рейтингу ЗАТ "ФГ "Страхові традиції" за підсумками 2005-2007 років на базі авторської методики рейтингування

діапазон публічного рейтингу: (рі)uaC' – (рі)uaBB						
C	CC	CCC	A'	C	A'	проміжний рейтинг
c	c	c	c	c	c	код доступу до капіталу
c/c	c	c/c	c	c/b	b	код забезпеченості ресурсами
d/a	d/a	a/a	a/a	b/b	b/b	код рентабельності
d/d	d/c	d/c	a/a	d/d	a/a	код платоспроможності
<i>min 2005 max</i>		<i>min 2006 max</i>		<i>min 2007 max</i>		до моделювання:
0,618	0,981	0,826	1,500	0,615	1,509	коефіцієнт платоспроможності
28,2	12,2	35,1	18,5	1,6	0,9	ОДК III, %
0,240	0,104	0,157	0,083	0,205	0,121	МВУ / капітал III

Джерело: розрахунок автора

Таблиця 6. Визначення публічного рейтингу ЗАТ "ФГ "Страхові традиції" за підсумками 2006-2008 років на базі авторської методики рейтингування

діапазон публічного рейтингу: (рі)uaCC – (рі)uaBBB						
CCC	A'	C	A'	CCC	CCC	проміжний рейтинг
c	c	c	c	c	c	код доступу до капіталу
c/c	c	c/b	b	a/a	a	код забезпеченості ресурсами
a/a	a/a	b/b	b/b	d/a	d/b	код рентабельності
d/c	a/a	d/d	a/a	d/d	d/d	код платоспроможності
<i>min 2006 max</i>		<i>min 2007 max</i>		<i>min 2008 max</i>		до моделювання:
0,826	1,500	0,615	1,509	0,429	0,646	коефіцієнт платоспроможності
35,1	18,5	1,6	0,9	18,9	6,8	ОДК III, %
0,157	0,083	0,205	0,121	0,493	0,178	МВУ / капітал III

Джерело: розрахунок автора

Висновки та перспективи подальших досліджень:

- дійсна вітчизняна фінансова звітність є малоінформативною, змін можна очікувати з переходом на міжнародні стандарти фінансової звітності за умови, що вони будуть правильно зрозумілі та застосовувані бухгалтерами;
- реаліями сьогодення є низька зацікавленість страховиків в отриманні індивідуальних рейтингів. Тому актуальним є поглиблення наукових досліджень в площині публічного рейтингування;
- якщо виходити з поняття терміну "рейтинг" – що це є суб'єктивна оцінка щодо будь-якого важко оцінюваного явища за заданою шкалою – то треба відмовитися від ідеї затвердження єдиної методики на національному рівні. Тільки час покаже, хто з аналітиків зумів прогнозувати майбутнє. Але це ж означає, що методики повинні бути відкритими – тільки в такому разі можна

підтвердити, що результат було передбачено, а не "виграно у долі";

- держава повинна стимулювати потребу суб'єктів господарювання в отриманні рейтингових оцінок, оскільки це підвищує обізнаність споживачів та інвесторів при прийнятті фінансових рішень, робить загальний ринок більш прозорим та прогнозованим тощо. Але це не є підставою для втручання в діяльність рейтингових агентств, що не є уповноваженими, тобто не мають встановлених державою прерогатив

1. Сборник рейтингов 2010. Часть 1: рисковое страхование Украины: Финансово-аналитический справочник / Автор О.А. Плахтий, 2011.
 2. Сборник рейтингов 2011. Страхование Украины: Финансово-аналитический справочник / Автор О.А. Плахтий, 2012.

Надійшла до редколегії 19.11.12

УДК 369.06

Т. Моташко, канд. екон. наук, асист. (КНУ імені Тараса Шевченка)

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

Досліджено практичні аспекти функціонування ринку медичного страхування. Розглянуто особливості розвитку європейського ринку медичного страхування. Розроблено рекомендації щодо активізації ринку медичного страхування в Україні.

Ключові слова: ринок медичного страхування, добровільне медичне страхування, обов'язкове медичне страхування, страхові послуги.

Исследованы практические аспекты функционирования рынка медицинского страхования. Рассмотрены особенности развития европейского рынка медицинского страхования. Разработаны рекомендации по активизации рынка медицинского страхования в Украине.

Ключевые слова: рынок медицинского страхования, добровольное медицинское страхование, обязательное медицинское страхование, страховые услуги.

Practical aspects of operation of the health insurance market are studied. The features of development European health insurance are considered. The proposals are developed to enhance the health insurance market in Ukraine.

Keywords: market health insurance, voluntary health insurance obligatory medical insurance, insurance services.

Постановка проблеми. Важливу роль на ринку страхових послуг відіграють послуги з медичного страхування. Розвиток страхових медичних послуг дає можливість поліпшити соціальну захищеність громадян шляхом забезпечення їм можливості одержати необхідну, своєчасну та якісну медичну допомогу. Саме ме-

дичне страхування гарантує громадянам отримання медичної допомоги при виникненні страхового випадку за рахунок накопичених засобів. Розвиток ринку медичного страхування сприятиме підвищенню якості та рівня надання медичних послуг в країні через покращення фінансового забезпечення системи охорони здоров'я.